

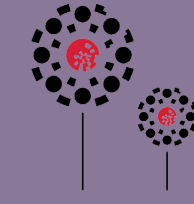
Promjene u odnosu prema knjigama u otvorenom pristupu na razini ustanove: iskustva s izdavačkom platformom FF Open Press

AUTORICE

Iva Melinščak Zlodi, Irena Kranjec, Ivana Kukić, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Knjižnica

DANI E-INFRASTRUKTURE SRCE DEI

28. i 29. travnja 2026.

UVOD

FF Open Press pokrenut je 2018. godine kao iskorak u izdavačkoj djelatnosti Filozofskog fakulteta, s namjerom da se knjige koje je izdavala nakladnička jedinica FF Press učine vidljivijima i dostupnijima. Razvoj izdavačke platforme preuzela je Knjižnica.

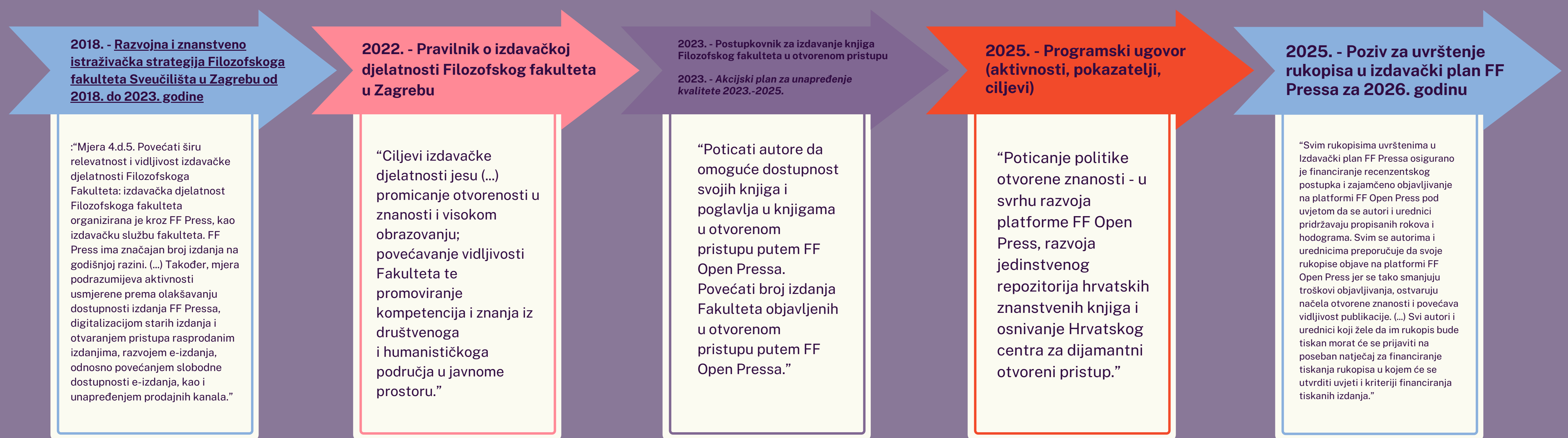
U proteklih 8 godina razvoj platforme FF Open Press oslanjao se na podršku Fakulteta, koja je iskazana kroz različite strateške dokumente, pravilnike i procedure. To se strateško usmjerenje razvijalo od početnih koraka u kojima je otvoreno dostupno e-izdanje bilo tek jedan od mogućih izbora, kroz razdoblje pandemije u kojem je velik broj starijih izdanja učinjen otvoreno dostupnim (prvenstveno zbog potreba online nastave), do danas, kad je zbog promjena u financiranju izdavačke djelatnosti stavljen veliki naglasak upravo na e-izdanja koja postaju primarni oblik, uz tisak kao još uvijek važan, ali ne uvijek i nužan medij.

Takav zaokret dogodio se velikim dijelom ne samo zbog financijskih poticaja, nego i uslijed prihvaćenosti e-izdanja i same platforme među autorima i urednicima (a zatim i čitateljima) knjiga, koje je moguće pratiti i kroz iskaze interesa u izdavačkim planovima, i kroz objave, i kroz statistike pristupa platformi.

Korisničko iskustvo objave na platformi FF Open Press tijekom posljednjih osam godina iznimno je pozitivno. Posebno bismo istaknuli iznimnu podršku u pripremi i objavi dodatnih online materijala uz knjigu, koji su zahtijevali dodatnu tehničku i organizacijsku koordinaciju. Cijeli je proces bio učinkovit, uz brzu komunikaciju i korisne savjete, što je značajno doprinijelo kvaliteti i dostupnosti konačnog izdanja u otvorenom pristupu.

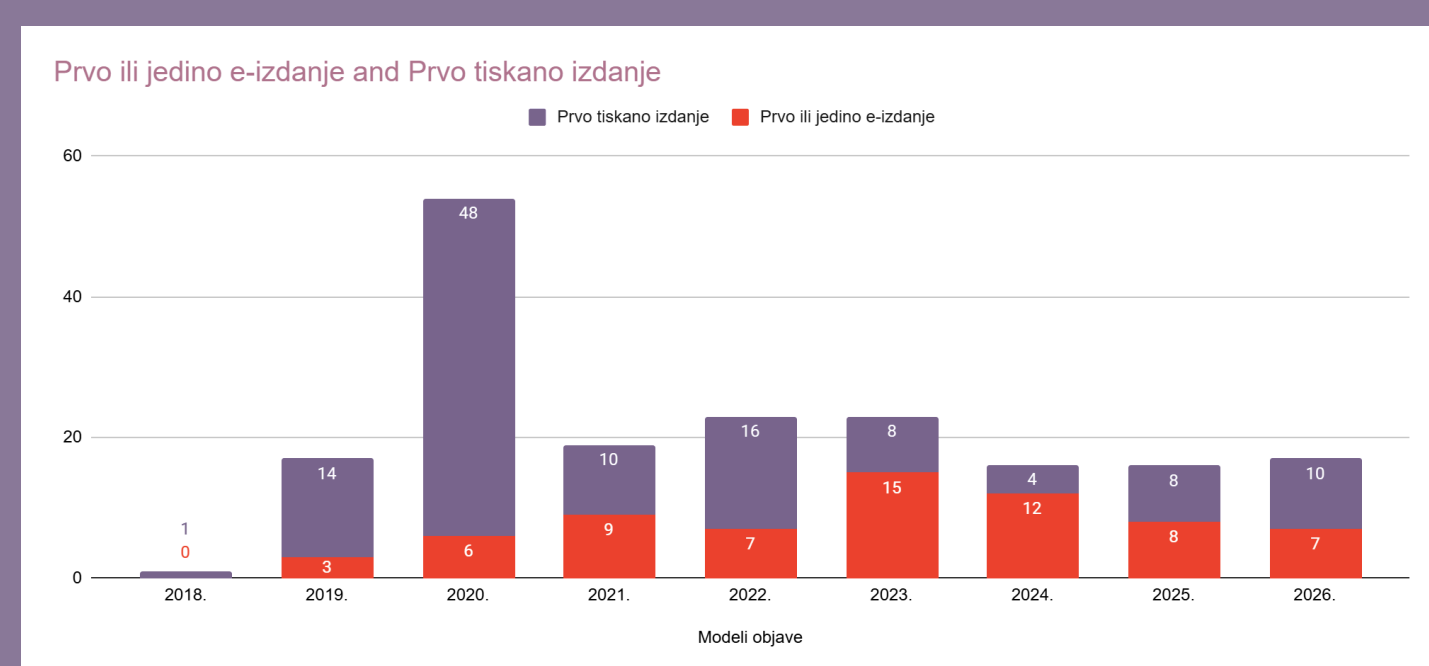
Suradnja s FF Open Press timom bila je vrlo pozitivno iskustvo. Posebno bismo istaknuli iznimnu podršku u pripremi i objavi dodatnih online materijala uz knjigu, koji su zahtijevali dodatnu tehničku i organizacijsku koordinaciju. Cijeli je proces bio učinkovit, uz brzu komunikaciju i korisne savjete, što je značajno doprinijelo kvaliteti i dostupnosti konačnog izdanja u otvorenom pristupu.

RAZVOJ KROZ STRATEGIJE I DOKUMENTE

MODALITETI OBJAVE E-IZDANJA KROZ VRIJEME: OD "DODATKA" DO "PRIORITETA"

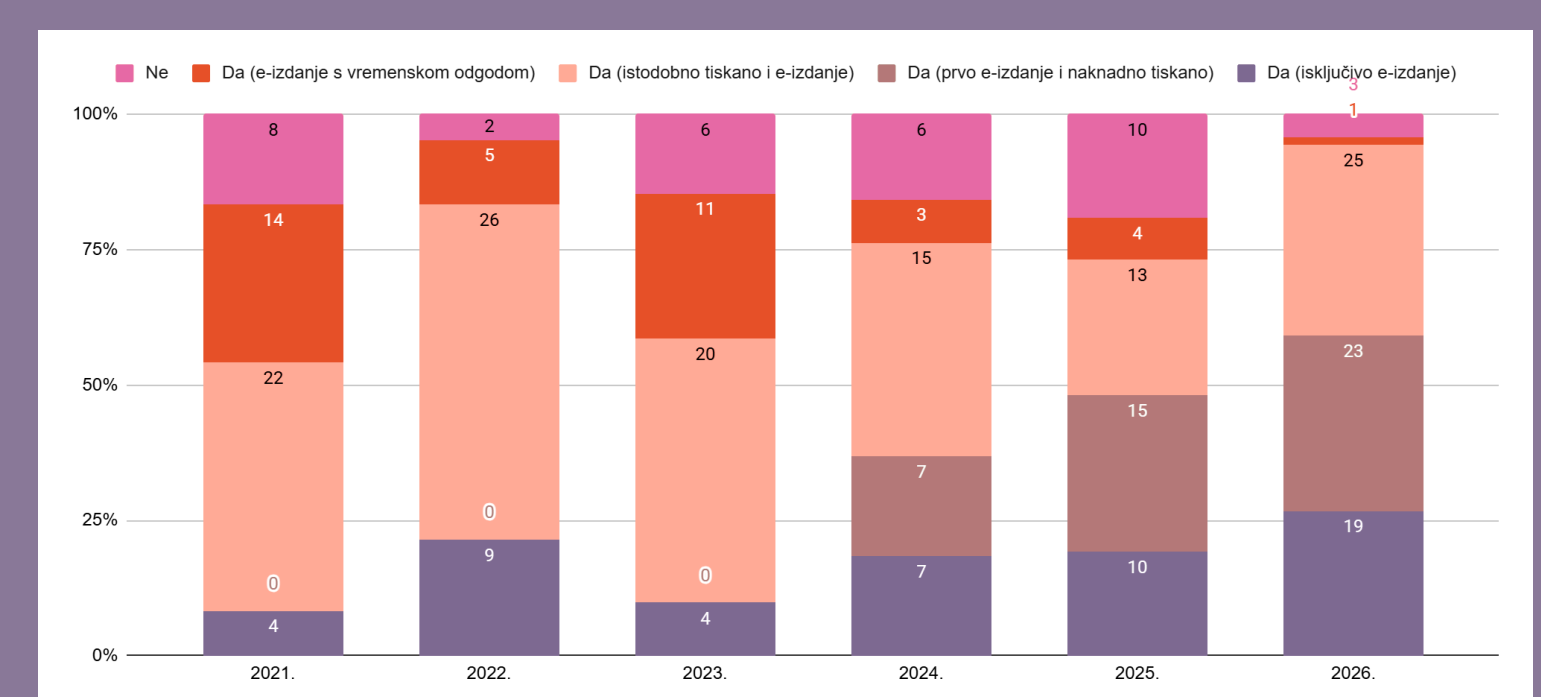
S vremenom raste interes za primarno e-izdanja, ali i dalje se javljaju autori/urednici starijih knjiga sa zahtjevima da se knjige objave na FF Open Pressu.

INTERES ZA OBJAVU E-IZDANJA

Način iskazivanja interesa autora i urednika mijenjao se kroz godine. U inicijalnoj fazi poslan je poziv svim autorima i urednicima recentnijih izdanja da se prijave ako su zainteresirani za naknadnu objavu i u e-obliku. U vrijeme pandemije, nastavnici su mogli iskazivati i interes da se otvoreno učine ona izdanja koja su im bila potrebna za online nastavu, ako su na to pristali autori i urednici. Od 2021. kreću sustavne prijave za izdavački plan u kojima se već u tom trenutku autori, odnosno, urednici mogu odlučiti za jedan od sljedećih modaliteta e-izdanja:

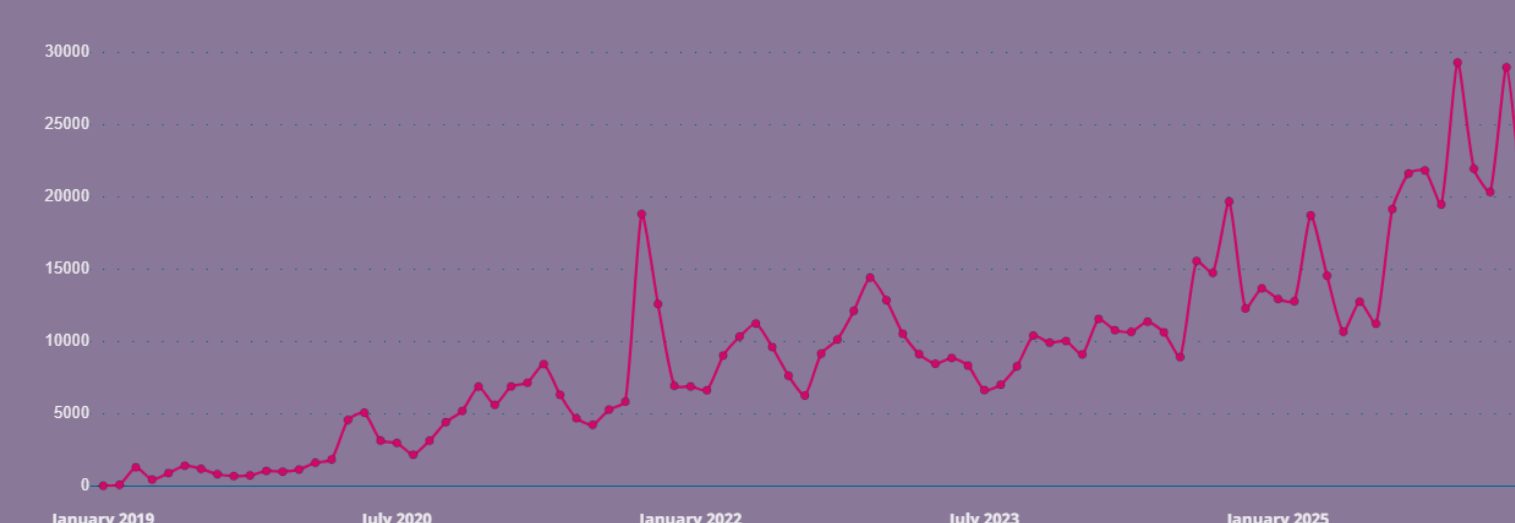
1. Da (isključivo e-izdanje)
2. Da (istodobno tiskano i e-izdanje)
3. Da (e-izdanje s vremenskom odgodom)
4. Da (prvo e-izdanje i naknadno tiskano) - opcija koja je uvedena tek 2024. g.
5. Ne

U ranijim fazama rada platforme autori su češće tražili odgodu otvorenog pristupa ili davali prednost tiskanom izdanju. U novijem razdoblju uočava se porast interesa za objavljivanje knjiga u otvorenom elektroničkom obliku. Uz sve manji broj autora/urednika koji uopće ne žele e-izdanje, posljednjih godina vidljiv je i porast interesa za objavu e-izdanja prije tiskanog i pad interesa za odgodom e-izdanja.

INTERES ČITATELJA

Posjećenost po godinama (siječanj 2018. -travanj 2026.) - max. 29281 preuzimanja u mjesecu (prosinac 2025.)

Na temelju ovih podataka prikazuje se kako dugotrajnija prisutnost otvorene izdavačke infrastrukture, uz odgovarajuće institucionalne smjernice i knjižničnu podršku, može utjecati na promjene u praksama i očekivanjima autora u vezi s objavljivanjem knjiga.

Objave u FF Open Pressu vrlo su korisne jer su objavljeni tekstovi svima dostupni. Studentima, ali i čitavoj znanstvenoj zajednici.

Iskustvo s Ivom Melinščak Zlodi mi je bilo iznimno ugodno i jednostavno. Upute su jasne i jednostavne, a njezini odgovori brzi i učinkoviti. WEB FF Open Pressa je pregledan, a i zgodno je imati uvid kada se i koliko neka publikacija čita i skida. Sve u svemu sam oduševljena što imamo mogućnost dostupnosti izdanja u otvorenom pristupu.

Pohvaljujem opći rad i zalaganje djelatnika, te pogotovo pohvaljujem pripremu dokumenta koji pokazuje hodogram objave izdanja, samo tako nastavite.